

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושמונה

פרק כ"ז

תולדות (תשכ"ס)

א. שאלות ודיוקים ברש"י

מה קשה לרש"י בפסוקנו?

(1) ס' ד"ה כאשר אהב:
טעם תגדי טעם תגדי

xx מה קשה לו?
ועיין בעלון ההדרכה.

(2) י"א ד"ה איש שקר: בעל
שקר

א"א מה קשה לו?
וע' שאלה ד.

(3) י"ס ד"ה שבה: לשון מיסב על
השלחן, לכך מתורגם
"אסתחר".

(4) י"ס אנכי עשו בכורך עשיתי כאשר דברת אלי

ד"ה אנכי עשו בכורך: אנכי המביא לך ועשו הוא בכורך (ע"פ מדרש תנחומא ישן)
" עשיתי : כמה דברים כאשר דברת אלי.
כ"ד ד"ה ויאמר אני: לא אמר "אני עשן" אלא "אני".

ר' אהרן אבן אלרבי: (נולד במחצית השנייה של המאה ה"ד בסיציליאה) פרוש על
רש"י:

ד"ה אנכי עשו בכורך: מה שפרשו בו רבותינו ז"ל יתכן להיותו אמת
כפי מחשבת המדבר ולא השומע.

ד"ה כאשר דברת: להביא מטעמים.

" ואכלה מצידיו: כמו ואכול מצידיו; אין הגדיים 'צידה', שקר ענה
לאביו.

" ויאמר אני: הרבה מפרשים פרשו על זה להצלת יעקב וכולם ישא רוח.
והאמת שכל המדבר או הנשבע על דעת השומע יקובל הדבר ולא על דעת
המשיב דבר. כי שלום אל רעהו ידבר ובקרב ישים ארבו.
העולה מזה (הושע י"ב ד') "בנשן עקב את אחיו" ובאונו רמה את
אביו.

(א) מה הן שתי סעודותיו של ר' אהרן בגד רש"י?

(ב) למה אין הוא מביא את הושע י"ב ד' במחציתו השניה
כלשוננו, אלא סוטה מלשון הכתוב?

אלמוטנינו שואל:

מניין שאינו מתכוון לקול ממש, קולו של יעקב?
ישב קושיתו.

(5) כ"ב ד"ה קול יעקב: שמדבר בלשון
תחנונים "קום נא", אבל

עשן בלשון קינמדיא דבר
"יקום אבי".

(6) ד"ה משמני הארץ וגו':
זו אימליה של יון.
(ממדרש רבה).

פירוש מנחת יהודה לבראשית רבה לר' יהודה מהעאדר (תרס"ג)

וכוונתו על החלק מאימליה הדרומית הנקרא אצל הקדמונים
"ארץ יון הגדולה" בעבור שישבו בה יונים מימים כבירים
והיתה אדמחת משוכחת מאד דשנה ורעננה.

x (א) מה ראו חז"ל לקשור את ברכת עשו עם אימליה ולא עם
ארץ מגוריו בעתיד - ארץ אדום?

xx (ב) מה ראה רש"י לפרש כאן 'משמני הארץ' כמתכוון למקום
מסוים, ולא פרש כן (= כרומז למקום פודה ודשן)
גם לעיל בפ' כ"ח?

xx-א-ר' אליהו מזרחי מקשה:

למה אמר: "הכי" לשון תימה, ולו
אמר: "ה"א זו משמשת לשון למיהה",
כמו שאמר אחר זה בד"ה הברכה אחת?
ישב קושיתו!

(ב) האם פרוש "הכי" במקומנו ובבראשית כ"ט
כפרושה באיוב ו' כ"ב: "הכי אמרתי
הבו לי" או האם פרושה כאן שונה
מפרושה שם?

(7) ל"ו ד"ה הכי קרא שמו: לשון תימה
הוא, כמו (בר' כ"ט) "הכי"
אחי אתה". שםא לכך נקרא
שמו יעקב על שם סרפו,
שהוא עתיד לעקבני? (תנחומא).

ל"ח ד"ה הברכה אחת: ה"א זו משמשת
לשון תימה. כמו (במדבר י"ג)
"הבמתנים", "השמנה היא אם
רזה", (שמואל א' ג' ל"ד)
"הכמות נבל ימות אבנר".

(גליון תולדות)

אא (ג) פעל משכיל לדוד (ר' דוד פארוו מקשה על דברי רש"י בד"ה הברכה: למח הוצרך רבנו לבאר זה, ועוד שלקח לראיה הפסוקים מבסובר י"ג ומשמואל ב', והלא כמה ה"א התמיתה יש בתורה ומתחילת הספר (= בראשית) ועד עתה, ולמה הוצרך להרחיק עדיף?

ישב קושיתו.

ב. שאלות בספורנו.

(1) כ"ג ולא הכירו כי היו ידיו כדיו עשו אחיו שעירות ויברכהו. ד"ה ויברכהו: על שחשדו שהיה ראוי בקללה, כאמרן (ל"ב) 'והבאתי עלי קללה ולא ברכה'. וכן אמרו חז"ל (ברכות:ל"א) שהחושד את חברו בדבר שאין בו צריך לפייסו. ולא עוד אלא שצריך לברכו, כענין עלי שחשב את חנה לשכורה (שמואל א' א').

(א) מה חקשי בפסוקנו שרצה לישב בדבריו?
(ב) איך יש לפרש לפי פרושו זה את פסוק כ"ד?

(2) כ"ז ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה'.

(א) ד"ה וירח את ריח בגדיו להרחיב את נפשו בתענוגות ריח, כאמרם ז"ל: (ברכות מ"ג ע"ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו? הוי אומר: זה הריח.

מה קשה לו בפסוקנו, מה תיקן בדבריו אלה?

(ב) ד"ה ויברכהו: כענין (מלכים ב' ג') "והיה-כנגד המנגן וחתה עליו יד ה'".

(ב 1) מה קשה לו בפסוקנו?
(ב 2) מה הדמיון בין פסוקנו ובין הפסוק ממלכים ב'?

(ג) ד"ה ראה ריח בני אחת בני, ראה והתבונן, שזה הריח הוא "כריח שדה", שמלבד המציאות המספיק לה להיותו מזין ה' ב"העור הוסיף עליו טובת הריח המהנה ומועיל לרוח החיוני והנפשי, וזה מדרכי טובו.

(ג 1) מה קשה לו בפסוקנו?
(ג 2) במה הוא סוטה מפרוש רב פרשנים בפרוש המלים 'ריח בני', ומה הביאו לפרש כן?

(ד) ספורנו ד"ה אשר ברכו ה' ויתן לך אלוקים וקהתבונך על מדת טובו - יתן לך באשר הוא אלוקים שדה מבורך.

(ד 1) מה קשה לו?

א (ד 2) כיצד הוא מפרש כאן את חלופי השמות (ה' - אלוקים) בשני פסוקים סמוכים?

ג. כ"ז וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח השדה.

רש"י ד"ה וירח... והלא אין ריח רע יותר משטף עזים, אלא מלמד שנכנס עמו ריח גן עדן.

רשב"ם ד"ה ריח בגדיו: החסודות, ובגדיהם היו. מבושמים במוגמר.

אבן כספי ד"ה וירח את ריח בגדיו וכן "ראה ריח בני" - כל זה לפי מחשבתו ודמיונו, כי חשב שבא מן השדה. מה קשה לשלשתם ומה ההבדל בין חשבוניהם?

ד. שאלה בתרגום אונקלוס.

בפרקנו י"ט: קום נא שבה ואכלה מצודי
בר' כ"ט י"ד: וישב עמו חדש ימים
" כ"ט י"ט: שבה עמדי
ל"ז מ': וישב יעקב בארץ מגוריו...
ל"ז כ"ה: וישבו לאכל לחם
ס"ג ל"ג: וישבו לפניו הבכור כבכורתו - ואסחרו קדמוהי.

קום כעו אסתחר
ויתב עמיה
חייב עמי
ויתב יעקב בארעא תוחבות אבוהי.
ואסחרו למיכל לחמא
ואסחרו קדמוהי.

התוכל להסביר את סבת השנויים בתרגום הפעל 'ישב'?